

Nieuwsbrief

Wondverzorging

Het behandelen van een plaatselijke wond kan een grote invloed hebben in positieve, maar ook in negatieve zin, op de wondgenezing.

Je paard heeft een wondje op de borst opgelopen in de wei. Dat kan door het raken van de omheining tijdens het spelen met de anderen zijn gebeurd of misschien heeft hij het opgelopen door een overhangende tak. Hoe dan ook, de wond is vers, schoon en klein. Geen reden om een dierenarts erbij te roepen; dit kun je zelf wel af. Je pakt de tube met dikke wondzalf die je altijd gebruikt en smeert een stevige lik over de wond. Zo, dat zal zijn uitwerking wel hebben, of niet?

“Misschien”, zegt de Engelse wetenschapsonderzoeker Georgie Hollis, “maar het hangt er vanaf wat er in die zalf zat. De juiste behandeling op het juiste moment kan een wond beschermen, de natuurlijke genezing bevorderen en het risico op complicaties vermijden. Maar bij een verkeerd type zalf op het verkeerde moment, vertraagt de genezing en kan die zelfs tot staan brengen.”

De afgelopen drie jaar heeft Hollis onderzoek gedaan naar veterinaire wondzorg en hoe dit leidde naar de juiste keuze van een wondzalf. Ze werkt nu samen met belangrijke onderzoekers op paardengebied, zoals met Derek Knottenbelt van de universiteit van Liverpool, waarbij onderzoeksresultaten en informatie worden uitgewisseld over hoe de diverse behandeltechnieken het genezingsproces beïnvloeden. Hollis beheert een veterinaire wondbibliotheek (www.vetwoundlibrary.com) met een database waartoe iedere dierenarts toegang heeft. “Hoewel we daar een heleboel wetenschappelijke informatie hebben, zijn er nog steeds dierenartsen

die zomaar wat op een wond smeren in de hoop dat het helpt. Natuurlijk speelt ook een psychologisch effect een rol. Zalf bedekt een lelijk uitzijnde wond en geeft je het gevoel dat je het paard geholpen hebt. Ik ben ook een paardeneigenaar en ook mijn eerste instinctieve reactie is om kleine wondjes direct in te smeren met zalf.”

Maar nu laat zij zich leiden door haar eigen kennis over wondgenezing. Hieronder staat een overzicht hoe je wondcrème en wondzalf kunt gebruiken om de genezing te bespoedigen.

Het eerste begin

De eerste stap die we moeten nemen bij welke wond dan ook is schoonmaken. “Afspoelen met lauw/warm water is de oplossing tegen vuil,” zegt Hollis.

“Door een wond te spoelen met grote hoeveelheden van een warme zoutoplossing of lauw/warm water zal wondresten losmaken en de bacteriële concentratie in de wond wegspoelen. Deze werkwijze is alleen al een van de nuttigste dingen die een paardeneigenaar kan doen om bij te dragen aan de

wondgenezing.” Wonden die erg vuil zijn kunnen ook uitgewassen worden met antibacteriële vloeistoffen zoals Prontosan wondspoeling of met chloorhexidine, die de bacteriën in de oppervlakte van de wond doden, terwijl die gereinigd wordt. Maar verse kleine wondjes hebben meestal niet meer nodig dan gewoon schoon spoelen, waardoor de bacteriën automatisch weggespoeld worden. Tijdens het schoonspoelen moet je de wond grondig inspecteren om te zien hoe ernstig het is en of je in staat bent er zelf wat aan te doen.

Waarschuwing: infectie bij behandeling Uitingen van infectie (door bacteriën van buiten) kunnen lijken op die van normale ontsteking (zonder bacteriële invloed, steriel) die noodzakelijk is bij het genezen. Om die twee te kunnen onderscheiden hangt af van de mate en tijd – verse wonden zijn meer gezwollen en lekken meer dan oude wonden. Bij grote wonden zal het ontstekingsstadium langer duren. In het algemeen kunnen we stellen dat bij kleine wonden die ouder dan een dag zijn sprake van infectie kan zijn, als de volgende zaken een rol spelen:

- warmte
- zwelling, zowel in de wond als langs de randen
- stank, vooral het rottende “weeïge” luchtje van afstervend weefsel
- ongewone kleur, zoals groen of helder geel. ‘Gezond’ wondvocht heeft gewoonlijk een crèmekleurige tint. Vaak wordt gezond wondvocht aangezien voor infectie, terwijl het eigenlijk de natuurlijke uitstoot is van dode witte bloedlichaampjes en afgestoten wondresten
- verhoogde mate van wondvocht nadat de wond uit zich zelf al was gaan opdrogen
- kwetsbaar weefsel dat gemakkelijk gaat bloeden onder een ‘normale’ druk onder je vingers.

Haal je dierenarts erbij als je je zorgen maakt, of als de wond

- op een gewricht zit of als er bot, pezen of banden zijn geraakt.
- haar bevat, wondresten of vuil
- meer dan zes uur oud is als je het ontdekt
- open gaat staan als het paard beweegt, waarbij de randen van elkaar getrokken worden.
- vergezeld gaat met kreupelheid of ander duidelijk ongemak van het paard.

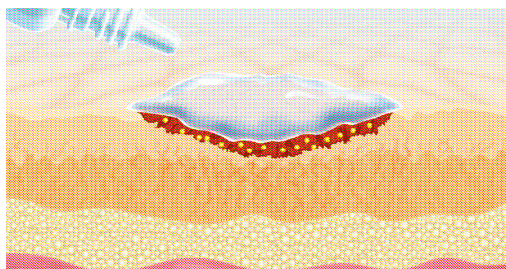
“Houd in gedachten, zegt Hollis, “dat sommige hele kleine wondjes het gevaarlijkst zijn: ze worden gemakkelijk over het hoofd gezien en zijn soms erg lastig goed schoon te spoelen. De zichtbare buitenkant van de wond kan klein zijn en weinig verontrustend, maar er kan besmetting door vuil in zitten, weefselbeschadiging en zelfs een levensbedreigende infectie. Dus haal er liever direct een dierenarts bij als je je ook maar een beetje ongerust maakt.”

Laat de genezing beginnen

Als de wond eenmaal schoon is, moet je besluiten wat erop moet. “Je keuze moet geleid worden door wat het lichaam zelf aan het doen is,” legt Hollis uit. Gedurende het eerste begin van de wondgenezing, de fase van afstoting van beschadigd weefsel, maakt het lichaam ter plekke witte bloedlichaampjes aan om beschadigd weefsel te reinigen, lichaamsvreemde zaken af te stoten en infectie te bestrijden. Deze bloedlichaampjes beginnen hun werk binnen een uur na de verwonding en gedurende de volgende twee dagen wordt dood weefsel en bacteriën afgestoten uit de wond in de vorm van een helder of gelig vocht.

Het zien van een lekkende wond zet mensen vaak op het verkeerde been. “De automatische reactie op een natte, lekkende wond is deze te willen drogen,” zegt Hollis. “Maar dat is het laatste wat je

moet doen. Witte bloedlichaampjes zorgen voor het schoonmaakproces en genezing. Zij hebben juist een natte omgeving nodig om te kunnen genezen. Als ze zich niet in natheid kunnen bewegen, raken ze vast en kunnen ze hun werk niet doen. Als je een verse wond droog maakt, hinder je hun werk. Dus laat het lekken en vul zelfs de vochtigheid aan met een gel.”

Dikke crèmes of zalven zijn juist niet de beste keus in het beginstadium van de wondgenezing. “Alle zalven op basis van paraffine of vaseline kunnen de celgroei vertragen,” zegt Hollis. Dat gebeurt ten eerste omdat de witte bloedlichaampjes niet in staan zijn goed te bewegen door deze dikke samenstellingen, terwijl dat wel kan door producten die op water zijn gebaseerd. Ten tweede kunnen die dikke samenstellingen een afweerreactie veroorzaken. “Het lichaam ziet deze dikke wondzalven als iets dat ze kwijt moeten en beginnen een afweerreactie,” verklaart ze. “Dus in plaats van alle hens aan dek te roepen om te genezen, is het lichaam druk bezig om kwijt te raken wat jij juist op de wond hebt gedaan. En dat is bepaald averechts.”

Evenmin zijn wondpoeders een goede zaak, als de wond net begint te genezen,” zegt Hollis. “Niet alleen drogen ze de wond uit, maar het poeder zelf bestaat uit allemaal kleine stukjes die het lichaam als lichaamsvreemd ervaart.”

De antibiotica kwestie

Velen van ons zijn er allemaal aan gewend om kleine sneetjes en schrammen te behandelen met antibioticazalf.

Gelukkig wordt dat in Nederland steeds minder mogelijk. Antibiotische resistentie ontstaat als sommige bacteriën een behandeling overleven en zich daarna gaan vermenigvuldigen. We moeten met dergelijke zalven met de nodige voorzichtigheid omgaan en alleen bij echte ontstekingen gebruiken.

Er zijn genoeg alternatieven voorhanden:

“Gebruik iets waar Ionisch Zilver (Colloïdaal Zilver) inzit of Manuka Honing (Dermiel, Mesitran, Picribaum) die sterk antibacterieel is. Beide zijn effectief tegen een breed scala van gewone wondbacteriën, zelfs tegen de gevreesde MRSA-bacterie,” stelt Hollis. “Kleine ondiepe sneetjes die na ontdekking schoongemaakt worden, hebben geen plaatselijke antibioticabehandeling nodig, maar tetanus blijft een voortdurende dreiging, dus zorg wel voor een regelmatige tetanusvaccinatie.

Voor het begin is de keuze gemakkelijk

De beste keuze voor het beginstadium van het genezingsproces is een hydrogel (Prontosan Gel), zegt Hollis. Een hydrogel is een super absorberende polymeerketen die tot 99% uit water kan bestaan. “Het zijn lichte en heldere vloeistoffen die de wond vochtig houdt, zodat de witte bloedlichaampjes hun schoonmaakwerk gemakkelijk kunnen doen,” zegt Hollis. “We weten dat een laagje hydrogel op een schone, verse wond een ideaal omgevingsklimaat schept voor de genezing, zonder het proces te hinderen. Producten van hydrogel worden ook zo genoemd, of worden beschreven als ‘op water gebaseerd’.”

Omdat het lichaam beschadigd en afgestoten weefsel opruimt, neemt de hoeveelheid exsudatie (uitgezweet vocht) toe en verandert de kleur. “Dat is juist goed,” zegt Hollis, “Pure pus, zonder

roodheid of stank of andere tekenen van infectie, maakt deel uit van het genezingsproces.” Om het natuurlijke proces van afstoting te ondersteunen adviseert zij om een maal daags de hydrogel zalf van de wond weg te halen en verse aan te brengen. “Zo help je het lichaam om het afval kwijt te raken en geeft jou een kans toch wat aan de wond te doen.”

In de volgende stadia van het genezen vermeerderen de cellen om diep van binnen de wond op te vullen (granulatie) en laagjes van nieuwe huidcellen groeien naar binnen om het ontbrekende stukje op te vullen (epithelialisatie). Deze processen vinden meestal tegelijkertijd plaats, waardoor de wond geleidelijk kleiner wordt.

Het gevaar op dit punt is de ontwikkeling van wild vlees, een overdreven aangroei van granulatieweefsel. Deze complicatie wordt vaak gevonden in de wonden aan het onderbeen bij grote paarden. Wild vlees groeit sneller dan normaal weefsel en stopt niet met groeien als het over de wondranden heen komt. Dit bloemkoolachtig weefsel vertraagt of stopt de genezing.

Als je dus denkt dat de wond op je paard wild vlees ontwikkelt, moet je de dierenarts erbij halen. “Er bestaan heel veel producten die zeggen wild vlees tegen te gaan, maar sommige kunnen het probleem zelfs verergeren. Dus is het veiliger je dierenarts erbij te halen. Hij kan het constateren en heeft meer dan een mogelijkheid om het op te lossen, inclusief het chirurgisch verwijderen van ongewenst weefsel,” waarschuwt Hollis.

Ondersteuning bij het opbouwproces

Als de wond bijna helemaal is opgevuld met nieuw weefsel, is een andere vorm van ondersteuning nodig, namelijk een wondzalf. De uiteindelijke genezing en reorganisatie van nieuwe cellen die liggen langs de collageenlaag, is de laatste en langste fase in het wondgenezingsproces.

“Als de wond is dichtgegroeid zal het littekenweefsel (het vervangende weefsel) zichtbaar zijn als een dikke, pigmentloze en haarloze huid,” legt Hollis uit. “Dit weefsel is de eerste paar maanden zwak en zal weinig treksterkte hebben. Het natuurlijke genezingsproces maakt de nieuwe huid sterker en laat de littekens te zijner tijd verdwijnen. Gedurende deze fase van het genezingsproces is een verzachtende wondzalf toepasbaar”.

Beperk het gebruik van cortisone
Hydrocortisone is een synthetische steroïde (vetachtige stof) die ontsteking vermindert. Makkelijk te krijgen en vaak in de EHBO-doos van paardeneigenaren te vinden. Het is verleidelijk om hydrocortisone op de wond aan te brengen om de zwelling te verminderen, maar het is een slecht idee.

Behandeling met hydrocortisone mag de wond minder ‘naar’ maken, maar ontsteking is noodzakelijk om het genezingsproces in gang te zetten, waarbij onder andere witte bloedlichaampjes naar de plek van de wond worden gebracht. Door de ontsteking te beperken in deze nieuwe wond kan het genezingsproces vertraagd worden en zelfs tot stilstand komen. Hydrocortisone kan beter gebruikt worden bij de behandeling van een echte huidontsteking, zoals bij allergische reacties op insectenbeten of huiduitslag.

Dikke, vette crèmes en zalven maken het weefsel soepeler en hebben vaak een kalmerende werking. Wondzalf op basis van wolvet (lanoline) is geschikt, maar ook trekzalf als ichthammol. “Zalven helpen bij het behoud van elasticiteit bij de nieuw ontstane weefsels,” zegt Hollis. “Ze dragen bij aan de plooibaarheid van het weefsel, zodat een sterker, flexibel en functioneler littekenweefsel wordt gevormd.” Een zalf maakt een soort van barrière op de huidoppervlakte, waardoor het vocht eronder gevangen blijft. Door

uitdroging en irritatie in dit nieuwe weefsel te verhinderen, helpt zalf het natuurlijke genezingsproces zo snel mogelijk te laten gebeuren.

“Het dunne littekenweefsel heeft in de eerste dagen van de genezing de neiging om uit te drogen en schilferig te worden,” zegt Hollis. “Zalven kunnen helpen om verdamping te voorkomen en de schilferigheid, die bacteriën kunnen vasthouden in de oppervlakte van de helende wond, te verminderen. Zalven kunnen ook het onprettige gevoel dat soms samengaat met de vorming van nieuw littekenweefsel weghalen. Een paard ervaart dat weefsel als strak en jeukend als het geneest, waardoor hij kan krabben en de wond makkelijk weer kapot kan maken. Bovendien helpen zalven ook om insecten weg te houden van dit tere nieuwe weefsel.”

Behalve dit voornaamste actieve bestandsdeel in de zalf, kunnen er ook antimicrobiale werkzame bestanddelen in zitten, of extracten als Aloe Vera. Op het etiket moet staan wat erin zit, zodat je weet wat je op je paard smeert.

“Kies altijd de meest eenvoudige samenstelling,” adviseert Hollis. “Veel producten op de markt geven met een hand maar nemen met de andere. Ze willen bescherming bieden aan de nieuwe huid, maar kunnen ook een antiseptisch middel bevatten dat deze speciale wond niet nodig heeft en mogelijk irritatie veroorzaakt. Hoe complexer het product, dus hoe meer ingrediënten erin zitten, hoe meer mogelijkheden, hoe meer zalf je erop moet smeren. Maar vaak neem je daarvan niet voldoende.”

Wees erop voorbereid om lang, wel verschillende maanden, met zalf door te gaan. “Littekenweefsel in een wond heeft een jaar nodig om 80% van zijn oorspronkelijke treksterkte terug te krijgen,” verklaart Hollis. “Zalven kunnen, en zouden moeten, maanden lang gebruikt worden om het weefsel in staat te stellen om zich te herstellen en aan te sterken. De haren van de vacht komen

zeer waarschijnlijk wel terug en de littekens zullen minder zichtbaar zijn als je langer doorgaat met zalven.”

Kortom

Paarden lijken, meer nog dan honden of kinderen, gauwer kleine schrammetjes en sneetjes op te lopen. Gelukkig genezen die ook met minimale verzorging erg snel. Alles wat nodig is, is een grondig schoonspoelen, gevolgd door een behandeling die de lichaamseigen bronnen aanvult en het herstelproces ondersteunt. Door de juiste wondzalf te kiezen die hoort bij deze specifieke wond in dat stadium van genezing, kun je er zeker van zijn dat je het paard helpt en niet hindert bij zijn eigen natuurlijke genezingspogingen.

Door Christine Barakat
Equus Magazine, april 2009

Voor meer informatie:
Pardoes Aurora
T.: 0521 – 59 11 18
E.: info@pardoes-aurora.nl
W.: www.paardenproducten.nl